

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये
लोकसेवा केंद्राची स्थापना करणे

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक आयटीआय - १००२/ (९८) /व्याशि-२

मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक १७ जुलै २००२

वाचा :- संचालनालयाचे पत्र क्रमांक २०/सीटीएस/२००२/२०४,

दिनांक २० ४, २००२

प्रस्तावना :- देशात औद्योगिक व आर्थिक उदारीकरणाचे धोरण स्विकारल्यामुळे राष्ट्रीय उद्योग तथा स्वाजगी उद्योगांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर मंदीची लाट आलेली आहे. त्यामुळे उत्पादन क्षेत्रातील मनुष्यबळाची गरज अत्यंत कमी झालेली आहे. याचा परिणाम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रशिक्षित झालेल्या उमेदवारांना मोठ्या प्रमाणात बेरोजगारीला सामोरे जावे लागलेले आहे. त्यामुळे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशाच्या संख्येत मोठ्या प्रमाणावर घट होत आहे या कारणास्तव प्रशिक्षण देण्यासाठी निर्माण केलेल्या सुविधा पुरेशा प्रमाणात वापरल्या जात नाहीत. प्राप्त परिस्थितीत निर्माण करण्यांत आलेल्या प्रशिक्षण सुविधांचा महत्तम उपयोग करणे तसेच रोजगारीचा प्रश्न प्राधान्याने सोडविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

ग्रामीण भागातील अल्प शिक्षित उमेदवारांसाठी व्यवसाय प्रशिक्षण देवून त्यांना स्वयंरोजगारक्षम करण्याकरीता टायसेम योजना राबविण्यांत येत होती, परंतु सदर योजनेलाही सद्या प्रतिसाद नाही. तसेच १९९९ - २००० मध्ये रोजगार व स्वयंरोजगार निर्मितीच्या कार्यक्रमांतर्गत अल्प मुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यांची योजना सुरू करण्यांत आली होती परंतु सदर योजनाही सद्या कार्यान्वित नाही या योजनेतर्गत निर्माण केलेल्या सुविधांचा सुध्दा इष्टतम वापर करणे जरूरीचे आहे

ऑगस्ट २००० - २००१ मध्ये कालबाह्य अभ्यासक्रमांच्या काही तुकड्या बंद करण्यांत आल्या त्यापैकी बेकरी कन्फेशनरी , फळे व भाज्या टिकविणे तथा छपाई गटातील अभ्यासक्रम यासारख्या व्यवसायांच्या यंत्रसामुग्रीचा सुध्दा योग्य वापर करणे जरूरीचे आहे

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाच्या विविध प्रशिक्षण योजनांतर्गत प्रशिक्षण सुविधांचा व साधनसामुग्रीचा यथायोग्य वापर करण्याकरीता, गरजेनुसार नवीन व्यवसायांचे प्रशिक्षण राबविणे, तसेच प्रशिक्षित उमेदवारांच्या मनुष्यबळाचा उपयोग करून विविध प्रकारच्या उत्पादनाची कामे करणे, जॉब वर्क तयार करून देणे व सेवा विषयक कामे करणे इत्यादी उपक्रम राबविण्यांबाबत विचार करण्यांत आला असून या बरोबरच समाज कल्याण विभागामार्फत मागासवर्गीयांच्या विकासासाठी राबविण्यांत येणा-या योजना महात्माफुले

मागासवर्गीय विकास मंडळ, अण्णाभाऊ साठे महामंडळ इत्यादी महामंडळाच्या व राज्यातील स्वयंरोजगाराच्या विविध योजनांतर्गत व इतर शासकीय व निमशासकीय खात्यांतर्गत राबवावयाच्या प्रशिक्षण योजनासुद्धा एका छत्राखाली राबविण्याबाबत शासन स्तरावर विचार होवून व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयांतर्गत उपरोक्त सर्व प्रशिक्षण सुविधांचा महत्तम वापर करून स्थानिक गरजेनुसार विविध प्रकारचे प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविण्याचे तसेच लोकसेवा केंद्र स्थापन करून प्रशिक्षित उमेदवारांना उत्पादनाची कामे, जॉब वर्क मिळवून देणे, सेवा विषयक कामे करण्यांची प्रशिक्षित उमेदवारांना संधी देणे यासाठी या शासन निर्णयाद्वारे खालीलप्रमाणे अंमलबजावणीचे आदेश देण्यांत येत आहे.

शासन निर्णय :- या शासन निर्णयाद्वारे निर्देशित केलेल्या योजना प्रामुख्याने खालील उद्दिष्टपूर्तीकरिता आहेत.

- १) सेवायोजन कार्यालयात नोंदणी केलेले बेरोजगार
- २) दहावी व बारावी स्तरावर अनुत्तीर्ण झालेले परंतु कोणतेही कौशल्य किंवा व्यवसायिक शिक्षण नसलेले विद्यार्थी
- ३) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रशिक्षण घेतलेले बेरोजगार विद्यार्थी
- ४) स्वर्ण जयंती ग्रामस्वरोजगार योजनेतर्गत ते स्वयं सहाय्यता बचत गट उपरोक्त तीन गटांकरीता स्वयंरोजगार अवलंबिणे व तो सक्षम रितीने चालविणे याकरिता हा शासन निर्णय पारित करण्यांत येत आहे.

प्रशिक्षण योजना राबविण्यासंदर्भात -

अ) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील प्रशिक्षणाचे आयोजन

१. राज्यात एकंदर ३४७ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत आहेत या सर्व संस्थांमध्ये ही प्रशिक्षण योजना राबवावयाची आहे.
२. संबंधित संस्थेत जे व्यवसाय शिकविले जातात आणि ज्या व्यवसायांच्या प्रशिक्षण सुविधा उपलब्ध आहेत त्या अनुषंगीक, त्या संबंधित किंवा संलग्न व्यवसायाचे प्रशिक्षण आयोजित करण्यांत येईल.
३. सदरचे प्रशिक्षण हे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील नियमित प्रशिक्षणाच्या वेळेनंतर आयोजित केले जाईल.
४. खाजगी औद्योगिक आस्थापनां, शासकीय व निमशासकीय कार्यालये यांच्या गरजेप्रमाणे व स्थानिक गरजेनुसार ज्या व्यवसायात स्वयंरोजगाराची संधी आहे अशा व्यवसाय अनुरूप असे सर्व अल्प मुदतीचे प्रशिक्षण आयोजित करण्यांत यावेत.

७. जिल्हा समन्वय समितीकडून शिफारस करण्यांत आलेल्या व्यवसाय अभ्यासक्रमाचे प्रशिक्षण प्राधान्याने आयोजित केले जाईल.
८. सदर प्रशिक्षण हे उत्पादनभिमुख प्रशिक्षण योजनेतील मार्गदर्शक तत्वाच्या आधारे आयोजित केले जाईल व त्याप्रमाणे प्रशिक्षण शुल्काचा दर निश्चित केला जाईल.
९. या प्रशिक्षण कामासाठी औ.प्र.संस्थांचे प्राचार्य निमंत्रक म्हणून काम पाहतील त्यांना संस्थेतील व्यवसाय अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त इतर व्यवसाय सुविधा निर्माण करण्यांची व मानधनावर तज्ञ निदेशक / अनुभवी व्यक्ती नेमण्यांची परवानगी राहिल

ब) + २ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत अभ्यासक्रमाच्या शासकीय व अनुदानीत संस्थात प्रशिक्षणाचे आयोजन

- औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये ज्या व्यवसायांच्या प्रशिक्षणाची सुविधा नाही अशा वाणिज्य, कृषी , अर्ध-वैद्यकीय, मत्स्य,अन्न इत्यादी गटामधील व्यवसायामध्ये प्रशिक्षण देण्याबाबत जिल्हा समन्वय समितीची शिफारस असेल त्याप्रमाणे जिल्ह्यातील + २ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत अभ्यासक्रम राबविणा-या ज्या संस्थांमध्ये ज्या ज्या व्यवसायांच्या सुविधा उपलब्ध असतील त्या अनुषंगीक त्या संबंधित व्यवसायातील किंवा संलग्न व्यवसायातील अल्प मुदतीचे प्रशिक्षण आयोजित करता येईल. उदा. वाणिज्य गटामध्ये मार्केटिंग, सेल्समनशिप, अकाऊंटन्सी, स्टोर किर्पींग, कृषी गटामध्ये - हॉर्टीकल्चर, डेअरी टेक्नॉलॉजी, पोल्ट्री प्रोडक्शन इत्यादी , अर्धवैद्यकीय गटामध्ये - मेडीकल लॅब टेक्नीशियन, ऑपरॅलमीक टेक्नीशियन, इत्यादी मत्स्य गटामध्ये - फिश प्रोसेसिंग टेक्नॉलॉजी व अन्य गटामध्ये बैकरी कन्फेक्शनरी , कुकरी इत्यादी व त्या अनुषंगीक संलग्न व्यवसायाचे प्रशिक्षण आयोजित करता येईल.

क) शासकीय तांत्रिक विद्यालयात प्रशिक्षणाचे आयोजन

१. राज्यात १२० शासकीय तांत्रिक विद्यालय आहेत.
२. या विद्यालयामध्ये पूर्वव्यवसायिक अभ्यासक्रमाचे २ अभ्यासक्रम शिकविण्यांत येतात.
३. ज्या प्रशिक्षणामध्ये मुलभुत प्रशिक्षणाची आवश्यकता आहे अशा प्रकारचे तांत्रिक गटातील मुलभुत प्रशिक्षणाचे आयोजन या संस्थांमध्ये आयोजित करता येईल.

वरील सर्व प्रशिक्षणाच्या आयोजनाबाबत जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी हे समन्वयक म्हणून काम पाहतील आणि त्या त्या संस्थेचे संस्थाप्रमुख हे प्रशिक्षण कार्यक्रम बसविण्यास जबाबदार राहतील.

ड) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये लोकसेवा केंद्राची स्थापना

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील जादाच्या सुविधा ट्रायसेम व रोजगार स्वयंरोजगार योजनेतील सुविधा व साधनसामुग्री तसेच आवश्यकतेनुसार ए.व्ही.टी. एस मधील साधनसामुग्रीचा विनियोग करून विविध प्रकारचे उत्पादनाची कामे , जॉब वर्क , व सेवा विषयक कामे, लोकसेवा केंद्र स्थापन करून खालील प्रमाणे अंमलबजावणी करण्यांत येईल.

१. राज्यात ११३ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची स्वतःची इमारत आहे या सर्व संस्थांमध्ये लोकसेवा केंद्रे स्थापन करण्यांत यावीत
२. या लोकसेवा केंद्रा करिता कार्यालय म्हणून प्रत्येक संस्थेत किमान १० X १० चौ. फुटाचे एक कार्यालय स्थापन करण्यांत येईल
३. या कार्यालयामध्ये स्वतंत्र दूरध्वनी ठेवण्यांत येईल
४. या योजनेचे दैनंदिन पर्यवेक्षण संस्थेचे उपप्राचार्य किंवा संस्थेतील एक गटनिदेशकांकडे सोपविण्यांत येईल, परंतु नियंत्रणाची पूर्ण जबाबदारी संबंधित प्राचार्याची राहिल या योजनेचे यश संस्था प्रमुखावर असून त्याची महत्वाची भूमिका राहिल.
५. ज्या संस्थांमध्ये सद्या कार्यशाळेत रिकामी जागा आहे त्या ठिकाणी सामाईक सुविधा केंद्र (कॉमन फॅसिलिटी सेंटर) स्थापन करण्यांत येईल ज्या संस्थांमध्ये ट्रायसेम किंवा रोजगार स्वयंरोजगार अंतर्गत स्वतंत्र शेड उपलब्ध आहे त्या ठिकाणी त्या शेडचा वापर या केंद्रासाठी केला जाईल.
६. या केंद्रामध्ये संस्थेतील अतिरिक्त असलेली व या योजनेसाठी उपयुक्त असलेली यंत्रसामुग्री बसविण्यांत येईल. त्याचप्रमाणे ट्रायसेम किंवा रोजगार स्वयंरोजगारांतर्गत घेतलेली उपयोगी सामुग्रीसुद्धा या केंद्रात बसविण्यांत येईल.
७. या केंद्रामध्ये तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये उपलब्ध असलेल्या यंत्रसामुग्री सुविधांचा (प्रशिक्षणाचे नुकसान न होवू देता) महत्तम वापर करून विविध प्रकारची उत्पादनाची कामे , जॉब वर्क , व सेवा उद्योग करणे शक्य होईल.

८. संस्थेतील माजी विद्यार्थ्यांना या सुविधांचा उपयोग करून बाहेरील औद्योगिक आस्थापनांमधील, शासकीय, निमशासकीय कार्यालयांतील कामे घेता येतील व ती संस्थेच्या कार्यशाळेत पूर्ण करून त्या पासून स्वयंरोजगार करता येईल.

९. अशा उमेदवारांचे प्रथम गट तयार करण्यांत यावेत व त्यानंतर आवश्यकतेनुसार सहकारी सोसायट्या स्थापन करव्यात व या सोसायट्यांच्या माध्यमातून विविध प्रकारची कामे स्वीकारण्यांत यावीत. उदा. १. खाजगी गृहनिर्माण सोसायट्यांमधील इमारत दुरुस्तीची, प्लंबींग , कार्पेंटरी, वायरींग, पेंटिंग, साईनबोर्ड पेंटिंग इत्यादी कामे २. महानगर पालिकेतील वायरींगची कामे , पेंटिंग, वाहन दुरुस्तीची इत्यादी कामे ३. महाराष्ट्र राज्य परीवहन मंडळाची वाहन पेंटिंगची कामे. ४. शासकीय , निमशासकीय कार्यालयांतील लोखंडी , लाकडी , फर्निचर दुरुस्तीची कामे ५. शासकीय , निमशासकीय कार्यालयांतील रेफ्रिजरेटर, वॉटर कुलर दुरुस्तीची कामे करता येतील सदर गटांची स्थापना आवश्यकतेनुसार व स्वयंरोजगाराची संधी लक्षात घेऊन करण्यांत यावी.

१०. माजी महिला प्रशिक्षार्थ्यांच्या सुध्दा अशा सोसायट्या स्थापन करून त्यांच्या माध्यमातून ड्रेसमेकिंग , कटींग व स्युईंग या व्यवसायांतील सुविधा वापरून शाळेचे युनिफॉर्म , आय.टी.आय प्रशिक्षार्थ्यांसाठी डांगरी शिवून देणे इत्यादी कंत्राट घेता येईल बेकरी कन्फेक्शनरी, फळे व भाज्या टिकविणे या व्यवसायांच्या अंतर्गत विविध उत्पादने तयार करून त्यांची विक्री करता येईल.

११. छपाई गटातील विनावापर पडून असलेल्या यंत्रसामुग्रीच्या सहाय्याने औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी तसेच अन्य शासकीय कार्यालयांसाठी लागणारी स्टेशनरीची छपाई करता येईल

१२. या व्यतिरिक्त स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेंतर्गत प्रामुख्याने ग्रामीण भागामध्ये जे स्वयंसहायता बचत गट स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याकरिता स्थापन केले जातात, त्यांच्याकरिताही लोकसेवा केंद्राची कल्पना राबविता येणे शक्य आहे . त्याकरिता जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेच्या माध्यमातून लोकसेवा केंद्रांमध्ये या गटांचे पंजीकरण करून शासकीय व निमशासकीय कार्यालयांमध्ये विविध प्रकारची कामे या गटांना देउन त्यांना स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात यावी

सदर कामांमध्ये जिल्हा स्तरावर जिल्हा परिषदेची व शासनाची विविध कार्यालये, शासकीय कार्यालये तसेच ग्रामीण भागांमध्ये शाळा, प्राथमिक आरोग्य केंद्र इ. शासकीय व निमशासकीय संस्थांमध्ये या लोकसेवा केंद्राच्या माध्यमातून कॅन्टीन चालविणे, संस्थांच्या कार्यालयांची दैनंदिन साफसफाई करणे , पाण्याची व्यवस्था करणे, अल्पोपहार केंद्रे चालविणे इ कामांचा समावेश करण्यांत यावा व ही कामे लोकसेवा केंद्राच्या माध्यमातून स्वयंसहायता बचत गटांना उपलब्ध करून देण्यांत यावीत

सदर योजना प्रभावीपणे कार्यरत होण्याकरिता जिल्ह्यातील पंचायत समितीमधील स्थापित लोकसेवा केंद्रात स्वयंसहायता बचत गटांचे पंजीकरण करण्याची कार्यवाही जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांनी प्राधान्याने करावी

१३. या शिवाय लोकसेवा केंद्राच्या माध्यमातून या स्वयंसहायता बचत गटांकरिता लग्न किंवा अन्य समारंभासाठी मंडप उभारणे, विद्युत रोषणाई , अंतर्गत सजावट, ध्वनीक्षेपक व्यवस्था, जेवण, नास्ता, चहा, थंड पेय इत्यादी व्यवस्था करण्यासाठी संपर्क केंद्र म्हणून लोकसेवा केंद्र कार्य करील.

जिल्हास्तरीय समन्वय समिती

उपरोक्त योजना जिल्ह्यातील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये तांत्रिक विद्यालये , २ स्तरावरील संस्थांमध्ये राबविण्यांकरिता जिल्हास्तरावर एक समन्वय समिती स्थापन करण्यांत येत आहे. त्या समन्वय समितीमध्ये

१. मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद	अध्यक्ष
२. उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशि.	सदस्य सचिव
३. जिल्हा रोजगार व स्वयंरोजगार अधिकारी	सदस्य
४. महाव्यवस्थापक जिल्हा उद्योग केंद्र	सदस्य
५. व्यवस्थापक जिल्हा अग्रणी बँक	सदस्य
६. प्रकल्प अधिकारी आदिवासी विभाग	सदस्य
७. प्रकल्प अधिकारी ग्रामीण विकास यंत्रणा	सदस्य
८. मुख्य कार्यकारी अधिकारी नगर परिषद	सदस्य
९. जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी जिल्हा परिषद	सदस्य
१०. जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था	सदस्य
११. प्राचार्य औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (जिल्हास्तर)	सदस्य
१२. जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशि. अधिकारी	सदस्य
* मुंबईसाठी मुख्यकार्यकारी अधिकारी ऐवजी जिल्हाधिकारी समितीचे अध्यक्ष असतील	

समितीची कार्यकक्षा :-

१. जिल्ह्यातील / तालुक्यातील विकासाच्या योजना लक्षात घेवून केंद्रात राबविण्यांसाठी अल्प मुदतीचे व्यवसाय अभ्यासक्रम निश्चित करणे यासाठी जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी हे समन्वयक राहतील
२. रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या ज्या विविध योजना जिल्ह्यात राबविण्यांत येतात त्यासाठी कुशलतेचे प्रशिक्षण जिल्ह्यातील औ.प्र.संस्था / शासकीय तांत्रिक विद्यालय / + २ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत अभ्यासक्रम राबविण्यांसाठी निश्चित कार्यक्रम तयार करणे व त्याचा आढावा घेणे

३. व्यवसाय अभ्यासकमातून प्रशिक्षित / लोकसेवा केंद्रातील प्रशिक्षण उमेदवारांना स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी प्रकल्प अहवाल / कर्ज प्रकरणे तयार करणे व त्याचा आढावा घेणे
४. प्रत्येक संस्थेकरिता प्रशिक्षणाचे / कामाचे लक्ष्य निर्धारण करून देणे व त्याप्रमाणे आढावा घेणे
५. योजनेचा प्रचार करण्यासाठी कार्यक्रम तयार करणे प्रसिध्दीचे माध्यम व पध्दती सूचविणे त्याची अंमलबजावणी करून घेणे.
६. लोकसेवा केंद्रातील उमेदवारांना कामे मिळवून देण्यासाठी मदत करणे
७. विविध महानगर पालिकांच्या लाभार्थींचे प्रशिक्षण संस्थात आयोजित करणे
८. उमेदवारांना सहकारी संस्था / गट स्थापन करणेसाठी मदत करणे

पुनर्विलोकन समिती

या समितीमध्ये खालील सदस्य असतील

१. सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण	अध्यक्ष
२. सचिव, रोजगार व स्वयंरोजगार	सदस्य
३. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	सदस्य
४. संचालक (प्रशि) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	सदस्य सचिव
५. सर्व विभागीय उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशि.	सदस्य

उपरोक्त समिती प्रत्येक ३ महिन्यांनंतर या योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत आढावा घेईल आणि त्यामध्ये करावयाच्या सुधारणाबाबत समन्वय समितीला मार्गदर्शन करेल.

लोकसेवा केंद्राची रचना व कार्य :

१. पहिल्या टप्प्यात स्वतःची जागा असलेल्या ११३ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये लोकसेवा केंद्र स्थापण्यात येतील
२. या लोकसेवा केंद्राकरीता पूर्वी स्वयंरोजगारांतर्गत स्थापन करण्यांत आलेले दायसेमचे शेड आवश्यकतेनुसार (छोट्या कार्यशाळा) किंवा रोजगार स्वयंरोजगार कार्यक्रमांतर्गत शेड वापरता येईल.
३. ज्या ठिकाणी उपरोक्त प्रकारची इमारत / शेड उपलब्ध नाही त्या ठिकाणी उपलब्ध जागेत तात्पुरते लोकसेवा केंद्र सुरू करण्यांत यावे.

४. ज्या ठिकाणी अशी शेड शक्य होणार नाही त्या ठिकाणी सुरुवातीला औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील अतिरिक्त भाग हा या केंद्रासाठी वापरण्यांत यावा व यथावकाश शक्यतो प्रवेशद्वारा जवळ छोट्या लोकसेवा केंद्राची साधारण १० X १० चौरस फुटाची शेड बांधण्यांत यावी.
५. या तात्पुरत्या शेडच्या बांधकामासाठी लागणारा निधी आमदार निधीतून उपलब्ध करून घ्यावा. तसेच राज्यातील विविध वैधानिक विकास मंडळांकडूनही निधी उपलब्ध करून हे शेड बांधण्यांत यावे.
६. ज्या ठिकाणी हे शक्य होणार नाही त्या ठिकाणी संस्थेने त्यांच्या व्यवसायातील अतिरिक्त ठरलेले साहित्य किंवा भंगार साहित्य किंवा कच्च्यामालातील साहित्य वापरून विद्यार्थी व निदेशकांच्या मदतीने कमी खर्चात संचालनालयाच्या परवानगीने हे शेड बांधण्यांत यावे.
७. या शेड मध्ये भविष्यात स्वतंत्र दूरध्वनीची व्यवस्था करण्यांत यावी. तुरास प्राचार्यांचा सद्याचा दूरध्वनी संपर्कासाठी वापरण्यांत यावा. संस्थेकडे जमा झालेल्या ५० टक्के निधितून दूरध्वनीसाठी खर्च करण्यास परवानगी देण्यांत यावी दरमहा खर्च प्रशिक्षण शुल्कापोटी जमा होणा-या निधितून करण्यांत यावा.
८. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये विविध व्यवसायांमध्ये असलेली अतिरिक्त यंत्रसामुग्री जसे वेल्डींग, ट्रान्सफॉर्मर, ग्रील मशिन, पेडस्टल ब्रॅंडर, लेथ मशिन, वर्क बेंच, शिलाई मशिन या केंद्रावर उपलब्ध करून देण्यांत याव्यात. अतिरिक्त साहित्य या कार्यशाळेमध्ये बसवून ती छोटी अशी स्वयंभू कार्यशाळेच्या (फॅसिलीटी सेंटर) स्वरूपात कार्यान्वीत करण्यांत यावी.
९. ज्या ठिकाणी अशी अतिरिक्त यंत्रसामुग्री या केंद्रात बसविणे शक्य होणार नाहीत त्या ठिकाणी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेच्या कार्यशाळेतील यंत्रसामुग्री निदेशकाच्या, प्राचार्यांच्या संमतीने गरजेनुसार वापरण्यांत यावी.
१०. लोकसेवा केंद्रामध्ये प्लंबर, इलेक्ट्रिशियन, टी.व्ही मॅकेनिक, मेसन, कारपेंटर, पेंटर, इत्यादी व्यवसायांशी संबंधित कामे करण्यासाठी प्रत्येकी एक या प्रमाणे हत्यारे व टुलकिट्स चा संच उपलब्ध करून देण्यांत यावा.
११. ज्या ठिकाणी असा संच उपलब्ध करून देणे शक्य होणार नाही त्या ठिकाणी किमान टुलकिट्स उपलब्ध करून घ्यावेत परंतु सदर बाब अनिवार्य नसावी व गरजेनुसार औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील टुलकिट्स वापरण्यांत यावेत.
१२. या लोकसेवा केंद्राद्वारे जी विविध प्रकारची कामे करणे शक्य आहे, किंवा ज्या विविध प्रकारच्या सेवा देणे शक्य आहे त्याबाबतचा तपशिल संस्थेच्या दर्शनी भागात ठळक अक्षरत सर्वांना दिसेल अशा ठिकाणी तसेच शहरातील

सार्वजनिक ठिकाणी लावण्यांत यावा, तसेच प्रत्येक कामाचे दर, संपर्क दूरध्वनी, पत्ता इत्यादीबाबी त्यात नमूद कराव्यात

१३. लोकसेवा केंद्रामार्फत दिल्या जाणा-या सेवाबाबतची योग्य ती प्रसिध्दी करण्यांत यावी.

१४. जे माजी प्रशिक्षणार्थी किंवा अन्य व्यक्ती या लोकसेवा केंद्राचा लाभ घेऊ इच्छितात त्यांचे पोलिस व्हेरीफिकेशन करून त्यांना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतर्फे फोटोपाससह ओळखपत्र देण्यांत यावे.

१५. जे माजी विद्यार्थी किंवा अन्य उमेदवार या योजनेचा लाभ घेवू इच्छितात त्यांनी शक्यतो स्वतंत्र को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीचा स्थापन करून सोसायटी नियमांतर्गत रजिस्ट्रेशन करावे या सोसायटीत नेमणुका पब्लीक ट्रस्ट ॲक्ट नुसार करण्यांत याव्यात या सोसायटीचे आर्थिक व्यवहार स्वतंत्र ठेवण्यांत यावेत व सर्व व्यवहाराची नोंद पब्लीक ट्रस्ट ॲक्ट मार्गदर्शक तत्वानुसार केली जावी या सोसायटीची लेखे अधिकृत चार्टर अकाउंटंट कडून दरवर्षी तपासले जावेत.

१६. राज्य शासनाच्या विविध खात्याच्या रोजगार स्वयंरोजगारासंदर्भात ज्या अर्थसहाय्याच्या योजना आहेत त्याचा तपशिल या केंद्रावर उपलब्ध करून देण्यांत यावा व या उमेदवारांना आर्थिक सहाय्य मिळण्यासाठी विविध यंत्रणाकडे आवश्यक तो पाठपुरावा करण्यांत यावा

१७. या लोकसेवा केंद्रामधून उमेदवाराने एक किंवा दोन वर्ष काम केल्यानंतर त्यांना या केंद्रापासून वेगळे करून नवीन उमेदवारांना त्यांच्या जागी संधी देण्यांत यावी. सदर उमेदवारांना गुणवत्तेनुसार स्वयंरोजगारास प्रवृत्त करण्यांत यावे याकरिता ठराविक कालमर्यादेवरील प्रकरणपरत्वे उमेदवारांस केंद्रापासून वेगळे करण्यांत यावे

१८. या केंद्रामध्ये काम करणा-या मुलांना तसेच मुलींना कालांतराने त्यांचा स्वतःचा स्वतंत्र व्यवसाय सुरू करण्यासाठी प्रयत्न करण्यांत यावेत.

१९. स्वयंरोजगाराच्या बाबतीत मुलींना विशेष प्राधान्य देण्यांत यावे.

२०. लोकसेवा केंद्रामध्ये काम करीत असलेल्या युवकांना स्वयंरोजगार व रोजगार सक्षमपणे करण्यासाठी आवश्यक असलेले प्रशिक्षण संस्थेमार्फत वेळोवेळी आयोजित करण्यांत यावे.

२१. लोकसेवा केंद्रामध्ये काम करणा-या उमेदवारांचा, लोकसेवा केंद्राद्वारे केल्याजाणा-या कामांचा / सेवांचा/ विविध सेवांसाठी आकारण्यांत आलेल्या शुल्काचा तसेच एकूण जमा त्याची विभागणी, खर्च इत्यादी तपशिलाची

वेळोवेळी नोंदवहीत नोंद करणे बंधनकारक असून त्याबाबतची तपासणी प्राचार्यांनी वेळोवेळी करावी.

२२. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील यंत्रसामुग्री , टूलकिट्स , दूरध्वनी किंवा इतर इन्फ्रास्ट्रक्चर वापरबाबत संबंधिताला शुल्क आकरण्यांत यावे. हे शुल्क उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजनेच्या दिनांक १.०२.२००२ च्या शासन निर्णयामध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार आकरण्यांत यावे

२३. संस्थेकडून या योजनेतर्गत सबविण्यांत येणारे प्रशिक्षण कार्यक्रम लोकसेवा केंद्राचे कामकाज, केंद्रमार्फत करण्यांत आलेल्या कामांचा तपशिल इत्यादीबाबी उपसंचालक कार्यालयांनी दर तीन महिन्यांनी तपासल्यात. व त्यांचा एकत्रित त्रैमासिक अहवाल संचालनालयाकडे पाठवावा.

महाराष्ट्र, चे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(स्मिता द निवतकर)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत -

१. संचालक (प्रशिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
२. संचालक (व्यवसाय शिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
३. उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / पुणे / नासिक/ औरंगाबाद/अमरावती /नागपूर
४. प्राचार्य, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (सर्व)
५. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ , (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर
६. मुख्याध्यापक, शासकीय तांत्रिक विद्यालय (सर्व)
७. जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी (सर्व)
८. + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम सबविणा-या शासकीय / अशासकीय संस्था (जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी मार्फत)
९. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ , (लेखा परीक्षा), मुंबई / नागपूर
१०. अधिदान व लेखा अधिकारी , मुंबई
११. जिल्हा कोषागार अधिकारी, (सर्व जिल्हे)
१२. सर्व जिल्हा अधिकारी
१३. सर्व मंत्रालयीन विभाग
१४. वित्त विभाग (व्यय - ५), मंत्रालय, मुंबई
१५. निवड नस्ती उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, व्यशि- २